

Koszty przemocy w rodzinie ponoszone są w części przez państwo i szerokie rzesze społeczne, w części przez ofiary przemocy, w części zaś przez pracodawców.

Koszt przemocy w rodzinie

Sylvia Walby (Uniwersytet w Leeds)

Wrzesień 2004

Przemoc w rodzinie ma druzgocące skutki zarówno dla indywidualnych ofiar, jak i szerokich rzesz społecznych. Powoduje odpływ środków w postaci publicznych i dobrowolnie świadczonych usług oraz uszczuplenie funduszy pracodawców. Jest również przyczyną nieopisanego bólu i cierpienia osób doświadczających przemocy. Niniejszy raport poświęcony jest jednemu z aspektów przemocy w rodzinie – kosztów, jakie w związku z nią ponoszą rozmaici ludzie i instytucje społeczne.

Cele badania

Troska o zasady społeczne, takie jak sprawiedliwość i uczciwość stanowi wystarczający powód do społecznej interwencji w przypadkach przemocy w rodzinie. Jednakże lepsze zrozumienie społecznych kosztów, związanych z tym zjawiskiem zwraca uwagę na dodatkowy obszar działania w ramach polityki społecznej – na kwestie finansowe. Wzbogacenie refleksji nad przemocą w rodzinie o element finansowy pozwala na stworzenie nowych możliwości do kształtowania i oceniania skuteczności podejmowanych działań. W szczególności, może ono przyczynić się do poszukiwania nowych sposobów zapobiegania zjawisku przemocy, które włączone zostałyby do tradycyjnie podejmowanych działań i programów polityki społecznej. Stanowiłoby to nowe rozwiązanie w dziedzinie polityki społecznej, będące dopełnieniem istniejących systemów pomocy opartych na kategorii potrzeb społecznych i na zasadzie sprawiedliwości. Celem niniejszego badania jest oszacowanie kosztu, jaki w związku z przemocą w rodzinie ponosi państwo, pracodawcy oraz osoby będące jej ofiarami.

Metoda

W badaniu zastosowano metodologię wypracowaną przez brytyjskie ministerstwo spraw wewnętrznych (Home Office) dla analizy kosztów przestępstw (Home Office Research Study 217, Brand and Price, 2000). Do pierwotnego badania zostały włączone elementy pozwalające na oszacowanie kosztów związanych z przemocą w rodzinie.

Do oceny kosztów przemocy w rodzinie konieczne jest uwzględnienie trzech rodzajów informacji. Po pierwsze, rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie i jej charakteru. Konieczne jest określenie zarówno liczby ofiar, jak i przypadków występowania przemocy. Po drugie, konieczne jest wypracowanie sposobu oceny wpływu przemocy w rodzinie na życie ofiar oraz

skutków tego zjawiska dla społeczeństwa jako całości. Podstawami do szacowania wielkości tego wpływu są analizy wykorzystania rozmaitych form pomocy społecznej, badanie niekorzystnego wpływu przemocy na pracę zawodową oraz określanie skali powodowanego przez nie bólu i cierpienia. Trzecim istotnym elementem oceny wydatków związanych z przemocą w rodzinie jest próba określenia wielkości kosztów związanych z różnego rodzaju świadczeniami na rzecz ofiar przemocy, wielkości strat, jakie w związku z przemocą ponosi gospodarka oraz społeczna ocena negatywnych doświadczeń, takich jak ból i cierpienia (Ten ostatni element jest badany w oparciu o ustalenia dotyczące tego, jak wiele społeczeństwo skłonne byłoby zapłacić w zamian za uniknięcie tego rodzaju przykrych doświadczeń).

Informacje dotyczące rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie czerpane są z rozmaitych źródeł, wśród których znajduje się badanie przeprowadzone przez brytyjskie ministerstwo spraw wewnętrznych w 2001 roku (Home Office British Crime Survey self-completion module on Domestic Violence, Sexual Assault and Stalking – BCS IPV). Badanie to dotyczyło nie tylko fizycznego wymiaru przemocy w rodzinie. Uwzględnione zostały w nim także przypadki gwałtu, molestowania seksualnego i nękania ze strony najbliższych. Badaniem objęto zarówno przemoc wobec kobiet, jak i mężczyzn. Zastosowana metoda, polegająca na tym, że respondent samodzielnie wypełnia odpowiedni formularz, gwarantuje osobom badanym większą anonimowość, a tym samym ich większą gotowość do ujawniania przypadków przemocy w rodzinie. Tym samym wymienione badanie stanowi lepsze źródło informacji niż standardowy sposób szacowania kosztów różnych form przemocy, który opiera się na wywiadach przeprowadzanych przez wykwalifikowanego ankietera. Zaproponowanie respondentom samodzielnego wypełnienia formularza spowodowało, że liczba doniesień o przemocy w rodzinie wzrosła pięciokrotnie w stosunku do ustaleń dokonanych w oparciu o badania przeprowadzane przez ankieterów.

Informacje na temat kosztów (na przykład, świadczeń) uzyskiwane są na podstawie rozmaitych analiz, wśród których znajdują się dokonywane przez ministerstwo spraw wewnętrznych szacunki dotyczące kosztów związanych z przestępczością. Szacunki te pochodzą z kolei z programu badań prowadzonych przez wydział transportu, na podstawie których szacuje się koszty związane z opieką zdrowotną, wielkość strat w dochodach oraz ogólnoludzkie koszty rozmaitych negatywnych zjawisk. Informacje dotyczące kosztów świadczeń czerpane są ze wspomnianego powyżej badania BCS IPV, bądź ustalane na podstawie raportów sporządzanych przez świadczeniodawców lub w oparciu o inne badania. Informacja na temat zakresu wykorzystania rozmaitych usług pochodzi od jednostek świadczących te usługi oraz z badania BCS IPV.

Sporządzone szacunki dotyczą Anglii i Walii i koncentrują się na roku 2001.

Główne ustalenia

Przedmiotem badania są koszty przemocy w rodzinie ponoszone ze środków publicznych. Zalicza się do nich koszty wymiaru sprawiedliwości (w tym także policji), opieki zdrowotnej (w tym także opieki w zakresie zdrowia psychicznego), pomocy społecznej, instytucji odpowiedzialnych za mieszkalnictwo oraz koszty postępowań cywilnych. W odróżnieniu od

prowadzonych wcześniej badań nad przestępczością do niniejszego studium włączona została większa ilość świadczeń. Zostało to podyktowane specyfiką zjawiska przemocy w rodzinie.

Uwzględniono również straty dochodów w wyniku przerw w pracy powodowanych przemocą w rodzinie. Koszty te ponoszone są zarówno przez pracodawców, jak i ofiary przemocy. Znajdują także swoje odbicie w stratach dla całej gospodarki, których nie obejmuje niniejszy raport.

Zawężenie kosztów przemocy w rodzinie wyłącznie do świadczeń, z jakich korzystają ofiary oraz do przerw w pracy powodowałyby, że prowadzone szacunki byłyby niepełne. Podobnie jak inne przestępstwa, przemoc w rodzinie jest sprawczynią poważnych, a jednocześnie trudno uchwytnych, kosztów związanych z bólem i cierpieniem, jakiego doświadczają ofiary. Pominięcie ich podczas analizy powodowałoby zniekształcenie obrazu przemocy w rodzinie jako niosącej mniejsze koszty niż inne przestępstwa z użyciem przemocy.

Uwzględnianie kosztów związanych z fizycznym i psychicznym cierpieniem ofiar przemocy w rodzinie jest praktyką stosowaną zarówno przez ministerstwo spraw wewnętrznych, jak i wydział transportu, które sporządzają szacunki dotyczące kosztów rozmaitych przestępstw i związanych z nimi urazów. Niniejszy raport idzie za przykładem innych instytucji państwowych, które szacują wspomniane koszty w oparciu o analizę tego, jak wiele społeczeństwo skłonne byłoby zapłacić w zamian za uniknięcie tego rodzaju przykrych doświadczeń.

Można wymienić trzy główne rodzaje kosztów. Pierwszy z nich to koszty związane z korzystaniem z rozmaitych świadczeń, najczęściej o charakterze publicznym. W niniejszym raporcie do tego rodzaju świadczeń zaliczone zostały: wymiar sprawiedliwości (w tym także policja), opieka zdrowotna (w tym także opieka w zakresie zdrowia psychicznego), pomoc społeczna, instytucje odpowiedzialne za mieszkalnictwo oraz postępowania cywilne. Niniejsze opracowanie obejmuje zatem większą ilość świadczeń niż miało to miejsce w dotychczasowych badaniach nad kosztami przestępczości. Powodem jest specyfika zjawiska przemocy w rodzinie. Drugi rodzaj kosztów dotyczy strat w dochodach związanych z przerwami w pracy. Koszty te ponoszone są zarówno przez pracodawców, jak i ofiary przemocy. Znajdują także swoje odbicie w stratach dla całej gospodarki, których nie obejmuje niniejszy raport. Trzeci rodzaj kosztów związany jest z ludzkim bólem i cierpieniem. Zgodnie z praktyką stosowaną przez ministerstwo spraw wewnętrznych, koszty te zostały uwzględnione w niniejszym raporcie. Są one szacowane na podstawie oceny, jakie nakłady finansowe społeczeństwo skłonne byłoby ponieść w zamian za możliwość uniknięcia tego rodzaju bólu i cierpienia.

Całkowity koszt związany z przemocą w rodzinie, jaki ponoszą służby cywilne (wymiar sprawiedliwości, opieka zdrowotna i społeczna, organy odpowiedzialne za sprawy mieszkaniowe oraz postępowania cywilne) wynosi około 3.1 miliarda funtów szterlingów. Jednocześnie straty ponoszone przez krajową gospodarkę wynoszą 2.7 miliarda funtów szterlingów. W sumie daje to ponad 5.7 miliardów funtów szterlingów rocznie. Przytoczone koszty rozkładają się w sposób następujący:

Wymiar sprawiedliwości: Koszty przemocy w rodzinie, jakie spadają na wymiar sprawiedliwości, wynoszą około 1 miliarda funtów szterlingów rocznie. Stanowi to blisko jedną czwartą część wszystkich wydatków związanych z przestępstwami z użyciem przemocy.

Największą składową kosztów stanowią wydatki na policję. Wśród innych kosztów znajdują się wydatki na prowadzenie dochodzeń, koszty sądowe i nadzoru prokuratorskiego, wydatki na więziennictwo i pomoc prawną.

Opieka zdrowotna: Wydatki ponoszone przez narodowy fundusz zdrowia (NHS) związane z leczeniem urazów i uszkodzeń ciała wynoszą około 1.2 miliarda funtów szterlingów rocznie. W ich skład wchodzi pomoc świadczona przez lekarzy rodzinnych oraz szpitale. Chociaż wydatki na leczenie urazów pochłaniają największą część budżetu narodowego funduszu zdrowia, duże znaczenia mają również koszty związane ze zdrowiem psychicznym, których wielkość szacuje się na dodatkowe 176 milionów funtów szterlingów.

Opieka społeczna: Jej roczny koszt wynosi blisko 25 miliardów funtów szterlingów. W przeważającej części opieką tą objęte są dzieci, nie zaś dorośli. Szczególnie dotyczy to tych z nich, które są ofiarami zarówno przemocy w rodzinie, jak i maltretowania.

Mieszkalnictwo: Wśród kosztów lokali zastępczych znajdują się te ponoszone na rzecz lokalnych organów państwa odpowiedzialnych za sprawy mieszkaniowe oraz wspólnot mieszkaniowych, które zapewniają schronienie osobom pozbawionym w wyniku przemocy w rodzinie dachu nad głową. Drugą składową kosztów stanowią zasiłki na cele mieszkaniowe oraz koszty utrzymania schronisk dla ofiar przemocy. Wydatki kształtują się tu na poziomie 16 miliardów funtów szterlingów rocznie.

Postępowanie cywilne: Koszty postępowań cywilnych wynoszą ponad 3 miliardy funtów szterlingów, z czego połowa ponoszona jest przez organizacje świadczące pomoc prawną, połowa zaś przez osoby indywidualne. Koszty te obejmują szczególne działania prawne, takie jak wydanie sprawcy zakazu zbliżania się do osoby pokrzywdzonej, bądź nakazu opuszczenia przez niego miejsca zamieszkania zajmowanego wspólnie z ofiarą. Wśród innych kosztów znajdują się te związane z czynnościami prawnymi, będącymi konsekwencją rozerwania więzów małżeńskich i rodzinnych – do najczęstszych należą rozwody i przyznanie opieki nad dziećmi.

Utrata dochodów: Wielkość strat dotyczących dochodów wynosi około 2,7 miliarda funtów szterlingów rocznie. Są to koszty przerw w wykonywaniu pracy zawodowej na skutek doznanych urazów. Szacuje się, że blisko połowę kosztów związanych z absencją chorobową pokrywa pracodawca, zaś druga połowa obciąża ofiarę w postaci utraty zarobków.

Dodatkowym elementem są koszty ogólnoludzkiej i emocjonalnej natury. Przemoc w rodzinie jest przyczyną bólu i cierpienia, których nie obejmują wydatki na świadczenia zdrowotnych. Koszty te stanowią ponad 17 miliardów funtów szterlingów rocznie.

Podliczenie wszystkich kosztów pokazuje, że całkowite koszty ponoszone państwo, pracodawców oraz ofiary w związku z przemocą w rodzinie wynoszą około 23 miliardów funtów szterlingów.

Koszty przemocy w rodzinie ponoszone są w części przez państwo i szerokie rzesze społeczne, w części przez ofiary przemocy, w części zaś przez pracodawców. Państwo pokrywa koszt większości świadczeń, to jest 2,9 miliarda funtów szterlingów, które przeznaczane są na wymiar sprawiedliwości, opiekę zdrowotną, pomoc społeczną, mieszkalnictwo oraz pomoc prawną w zakresie postępowania cywilnego. Jednostki, będące ofiarami przemocy, ponoszą ogromne koszty emocjonalne, a także straty w dochodach związane z utratą pracy, koszty związane z postępowaniami cywilnymi, koszty zmiany miejsca zamieszkania i opieki zdrowotnej. W sumie wynoszą one około 19 miliardów funtów szterlingów. Straty w dochodach szacuje się na 2.7 miliarda funtów szterlingów, z czego połowę, to jest 1.3

miliarda funtów szterlingów, ponoszą pracodawcy.

Niniejsze szacunki mogą być postrzegane jako dość ostrożne, nie ma bowiem danych, które pozwoliłyby na dokonanie rzetelnych szacunków innego rodzaju kosztów, które, jak się przypuszcza, związane są z przemocą domową. Zaleca się dokonanie przeglądu istniejących baz danych i oficjalnych statystyk dotyczących przemocy w rodzinie i związanego z nią wykorzystania świadczeń. Tylko niewielka część informacji dotyczących wykorzystania różnego rodzaju świadczeń w związku z przemocą w rodzinie jest gromadzona w sposób systematyczny. Wydaje się również, że nie ma woli gromadzenia rzetelnych danych dotyczących przemocy w rodzinie w inny niż doraźny sposób.

Pokazanie skali wpływu zjawiska przemocy w rodzinie na społeczeństwo poprzez analizę związanych z nim kosztów może przyczynić się do uświadomienia zarówno osobom odpowiedzialnym za kształtowanie polityki społecznej, jak i zwykłym obywatelom, wagi problemu oraz korzyści, jakie mogłyby płynąć z wyeliminowania, bądź zmniejszenia częstości występowania przemocy w rodzinie. Tego rodzaju badanie wpisuje się w dążenie do kreowania polityki społecznej w oparciu o rzetelne dane empiryczne. Jego celem jest wypracowanie przejrzystych i umożliwiających dokonywanie porównań mierników kosztów i korzyści płynących z prowadzenia bądź zaniechania pewnych działań społecznych. Niniejsze opracowanie wskazuje na koszty płynące z bezczynności.

Wysokie koszty związane z przemocą w rodzinie uzmysławiają, jak bardzo niszczące są skutki przemocy, które odczuwają zarówno jej bezpośrednie ofiary, jak i ogół społeczeństwa. Przemoc w rodzinie ma daleko idące następstwa. Dzieje się tak z powodu zaangażowania publicznych środków pokrywanych z kieszeni wszystkich obywateli, strat w dochodach ponoszonych przez pracodawców, a także wpływu, jaki przemoc ta wywiera na swoje bezpośrednie ofiary. Uzmysłowienie powagi tych następstw i przedstawienie ich jako kosztów może przyczynić się do wprowadzenia zmian w polityce społecznej, polegających na uznaniu dążenia do redukcji lub całkowitego wyeliminowania przemocy domowej za sprawę podstawowej wagi.

2005-06-15 11:24:12

Autor: tłumaczenie - Weronika Chańska